

LAKIALOITE 97/2007 vp

Laki asumistukilain 15 §:n ja toimeentulotukilain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tässä aloitteessa ehdotetaan asumistukilakiin muutosta, joka mahdollistaisi kaikkien työttömien työnhakijoiden ottaa vastaan alle kuuden kuukauden mittaisia työsuhteita ilman, että ansiotulot leikkaisivat asumistukea.

Samoin aloitteessa ehdotetaan, että toimeentulotuen saaja voisi ansaita 30 % ansiotuloista ja enintään 300 euroa kuukaudessa (nykyisen 20 %:n ja 150 euron kuukaudessa sijasta) ilman, että vähäiset ansiotulot leikkaisivat toimeentulotukea. Ehdotuksilla pyritään ns. byrokraatialoukkujen purkamiseen.

Toisessa lakialoitteessa (LA 98/2007 vp) ehdotetaan perusturvaetuuksien korottamista täyden kansaneläkkeen tasolle, jotta toimeentulotukiriippuvuus perusturvassa voitaisiin purkaa.

Tämä taso sinänsä on riittämätön, mutta se on alku laajemmalle vähimmäisturvauudistukselle, jolla nykyistä aukollista ja riittämätöntä syyperusteista vähimmäisturvaa voitaisiin asteittain parantaa.

Kolmannessa lakialoitteessa (LA 86/2007 vp) ehdotetaan työmarkkinatuen tarveharkinnan poistamista työttömyysturvaan kuulumattomana rajoituksena, jolla on niin ikään työn vastaanottamista rajoittava vaikutus.

Nämä kolme lakialoitetta muodostavat vasemmistoliiton eduskuntaryhmän toimenpidekokonaisuuden, jolla ns. köyhyysloukkujen aiheuttamia epäkohtia voitaisiin oleellisesti lievittää.

YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Huolimatta Suomessa vuodesta 1997 lähes keskeytyksittä jatkuneesta talouskasvusta pitkäaikaistyöttömyys ja erityisesti lapsiperheiden toimeentulovaikkeudet on edelleen suuri inhimillinen ongelma. Tätä työttömyyden piirrettä on kuvattu työttömyyden "kovaksi ytimeksi".

Etuudet on määritelty niin, että tarveharkintaisuus ja tulovähenteisyys työttömyysturvassa,

asumistuessa ja toimeentulotuessa muodostavat esteen lyhyiden työsuhteiden vastaanottamiselle, koska vähäinen lisä ansiotulona ei lisää tukea saavan perheen käteen jääviä tuloja etuuksien vähentymisen, päivähoitomaksujen kohoamisen, verotuksen ja työssäkäynnistä aiheutuvien lisämenojen vuoksi.

Lainsäädännöksiä on muutettava niin, että työmarkkinatuen tarveharkinta poistetaan työttö-

myysturvaan kuulumattomana ja että tulositon-
naisuutta lievennetään asumis- ja toimeentulo-
tuessa.

***Vähimmäisturvan riittämätön taso luo toi-
meentulotukiriippuvuuden***

Kunnallisesta toimeentulotuesta on tullut pysy-
vä perusturvan täydentäjä. Kunnallisesta toi-
meentulotuesta on ensisijaisten perustoimeentu-
loturvaetuksien (perusturvaetuksien), kuten
työttömyyspäivärahan ja sairausvakuutuksen
päivärahan, jälkeenjääneisyyden vuoksi muo-
dostunut ensisijaisen turvan pitkäaikainen täy-
dentäjä. Tämä ei ole viimesijaisen, kunnallisen
toimeentulotuen tarkoitus ja on myös vastoin
eduskunnan perustuslakivaliokunnan kantaa,
että syyperusteinen, ensisijainen toimeentulotur-
va (PL 19 §:n 2 momentti) ei voi perustua viime-
sijaiseen turvaan eli toimeentulotukeen (PL
19 §:n 1 momentti). "Sosiaali- ja terveysvalio-
kunnan lausuntoon yhtyen perustuslakivaliokun-
ta korostaa perustoimeentulon turvan olevan it-
senäinen etuus suhteessa 1 momenttiin. Siten 2
momentissa mainituissa tilanteissa yksilön pe-
rustoimeentuloturvajärjestelmä ei voi muodos-
tua 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta tur-
vasta." (PeVM 25/1994 vp — HE 309/1993 vp,
pykäläperustelut HM 15 a §:n, nyk. PL 19 §:n 2
momentin kohdalla)

Etuuksien matalaa tasoa (v. 2007) kuvaa seu-
raava lista:

- työttömyysturvan peruspäiväraha ja työ-
markkinatuki (yksinäisellä 514,07 euroa/kk ja 2
lapsen yksinhuoltajalla 657,04 euroa/kk),
- pienimmät sairaus- ja vanhempainrahat
(380 euroa/kk),
- lasten kotihoidon tuki tulottomalla, yh-
den lapsen yksinhuoltajalla (462,47 euroa/kk),
- itsenäisesti asuvan korkeakouluopiskeli-
jan opintoraha (259,01 euroa/kk) vuonna 2007
sekä
- yksinäisen täyden kansaneläkkeen määrä
I kuntaryhmässä (524,85 euroa/kk).

***Matala etuuksien taso aiheuttaa useiden
etuuksien käytön päällekkäisyyttä***

Tällä hetkellä eri elämäntilanteita varten luodut
etuudet vaihtelevat määrältään ilman sosiaalipo-
liittisesti hyväksyttäviä perusteita. Perustoi-
meentuloturva on sen riittämättömän tason li-
säksi hyvin aukollinen ja hajanainen.

Pitkäaikaistyöttömyydestä kärsivät perheet
saavat tulonsa usein työmarkkinatuesta, asumis-
tuesta sekä toimeentulotuesta. Työttömien osuus
asumistuen saajissa on noussut vuoden 1991 vä-
hän yli 20 %:n tasosta 65 %:iin tuen saajista
vuonna 2005 (Asumistukiselvitys, Ympäristö-
ministeriön raportteja 15/2006, s.31).

Marraskuussa 2004 sekä toimeentulotukea
että asumistukea sai yhteensä 88 203 kotitalout-
ta.

Toimeentulotukea, asumistukea ja työmarkki-
natukea sai yhtäaikaaisesti 41 280 kotitaloutta
(Särkelä, R — Eronen A. (toim.), Perusturvan
pulmat ja uudistamisen vaihtoehdot, 2007,
s. 113).

Vuoden 2006 asumistukiselvityksessä tode-
taan, että vuonna 2005 yksin asuvista asumis-
tuen saajista kolme neljäsosaa (75 %) oli työttö-
miä. Kahden huoltajan lapsiperheistä työttömiä
oli yli 60 % ja vähiten työttömiä oli yhden huol-
tajan tuensaajaperheissä, joista 40 % ilmoitti
olevansa työttömiä.

Kelan ja Stakesin henkilö pohjaisten yhteisre-
kistereiden mukaan vuonna 2000 marraskuussa
226 230:stä yleisen asumistuen piirissä olleesta
henkilöstä 36,2 % sai samanaikaisesti toimeen-
tulotukea. Neljä vuotta myöhemmin, vuonna
2004 marraskuussa 200 570 henkilöstä 37,5 %
sai samanaikaisesti toimeentulotukea. (Ympäris-
töministeriön raportteja 15/2006, s. 31 ja 32).

Taloudellisen hyvinvoinnin lisääntyminen ei
näy tuensaajien tukiriippuvuuden oleellisena
alenemisena, vaikka tuensaajien määrä oli
26 000 henkilöä pienempi.

***Työttömän työnhakijan alle kuuden kuukau-
den työsuhteet eivät saisi leikata asumistukea***

Asumistukilain voimaantulosta vuodesta 1975
vuoteen 1993 asumistukea ei tarkistettu lain-
kaan kesken vuoden. Vuonna 1993 lakia muutet-

tiin valtiovarainministeriön aloitteesta niin, että tukea tarkistettiin tulojen noustessa vähintään 841 euroa kuukaudessa. Vuonna 1994 tukea alettiin tarkistaa myös, jos tulot alenivat 589 euroa kuukaudessa. Asumistukitoimikunnan esitysten pohjalta välitarkistusraja alennettiin tulojen noustessa tai laskiessa 336 euroon vuonna 1995 ja edelleen 168 euroon vuonna 2000. Viimeinen muutos tehtiin vuonna 2005, jolloin tulojen nousua koskeva tarkistusraja nostettiin 300 euroon.

Työmarkkinatukea tai työttömyysturvan peruspäivärahaa saavien pitkäaikaistyöttömien osalta nykyiseen asumistukilakiin on säädetty poikkeus tulojen tarkistamisesta. Tämän mukaan, mikäli tarkistaminen johtuu siitä, että ruokakunnan jäsen työllistyy, tulojen noususta johtuva tarkistus tehdään kolme kuukautta myöhäisemmästä ajankohdasta lukien kuin se muutoin tehtäisiin (= kuukausi, jolloin tulojen muutos vaikuttaa koko kuukauden ajan).

Poikkeussäännöksen soveltamisalaa on laajennettava kaikkiin työttömiin työnhakijoihin

työllistymisen esteiden poistamiseksi. Samasta syystä alle kuuden kuukauden työsuhteet eivät saisi vaikuttaa asumistuen määrään.

Toimeentulotukea myönnettäessä etuoikeutetun tulon rajaa on nostettava 300 euroon kuukaudessa

Voimassa olevassa toimeentulotukilaissa ei erikseen lueteltujen tulojen lisäksi oteta huomioon myöskään vähintään 20:tä prosenttia tuensaajan ansiotuloista. Nykyisessä laissa ansiotuloja kuukaudessa voi kuitenkin olla enintään 150 euroa ilman, että toimeentulotuki pienenee. Säännös tuli voimaan 1.4.2005 lukien ja on säädetty väliaikaiseksi poikkeussäännökseksi (11 §:n 4 momentti, 49/2005). Tämä etuoikeutetun tulon määrä on liian pieni ja muodostaa osaltaan esteen lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottamiselle. Etuoikeutetun tulon määrää on nostettava pikaisesti 30 %:iin ja enimmillään 300 euroon kuukaudessa. Tämä säännös toimeentulotukilaissa on niin ikään muutettava pysyväksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Asumistuen saajan työssäkäynnin helpottaminen

Asumistukilain 15 §:n 4 momentti. Ehdotamme asumistukilain 15 §:n 4 momentin muuttamista niin, että säännöstä ensinnäkin sovellettaisiin pitkäaikaistyöttömien sijasta kaikkiin työttömiin työnhakijoihin. Lisäksi ehdotamme säännöksen muuttamista niin, että jos asumistuen määrän tarkistaminen johtuu siitä, että ruokakunnan jäsen työllistyy, tulojen noususta johtuva tarkistus tehdään kuusi kuukautta (nykyisin kolme kuukautta) myöhäisemmästä ajankohdasta kuin se muutoin tehtäisiin (= kuukausi, jolloin tulot muuttuneet koko kuukauden ajan). Tässä tapauksessa aikaväli pitenisi kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Muutos poistaisi kaikkien työttömien työnhakijoiden kohdalta esteen ottaa vastaan lyhyitä, alle kuuden kuukauden työsuhteita.

Asumistukilain pääsäännön mukaan asumistuen määrä tarkistetaan muun muassa, jos ruokakunnan pysyvät kuukausitulot ovat nousseet vähintään 300 euroa (asumistukilain 15 §:n 1 momentin 1 kohta). Tämän mukaan asumistuki tarkistetaan tulojen lisääntyessä (tai vähentyessä) sen kuukauden alusta, josta muuttuneita tai uusia tuloja ansaitaan koko kuukaudelta (asumistukilain 15 §:n 3 mom.).

Asumistukilain poikkeussäännös tulojen muutostilanteessa koskee tällä hetkellä ainoastaan työttömyysturvalain peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavia pitkäaikaistyöttömiä. Asumistukilain 15 §:n 4 momentin (laissa 1185/2005, tullut voimaan 1.3.2006) mukaan, jos asumistuen määrän tarkistaminen johtuu siitä, että ruokakunnan jäsen työllistyy saatuaan välittömästi ennen työllistymistään yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista peruspäivärahaa tai

työmarkkinatukea, tulojen noususta johtuva tarkistus tehdään kolme kuukautta myöhemmästä ajankohdasta kuin se muutoin tehtäisiin (tulojen muutos koko kuukauden ajan). Poikkeussäännös ei koske ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavia työttömiä lainkaan. Nykyisessä laissa oleva rajausta on keinotekoinen ja asettaa työttömät eri asemaan työttömyyden keston ja työttömyysturvan päivärahajin perusteella. Poikkeussäännös tulee ulottaa kaikkiin työttömiin työnhakijoihin, joiden kotitaloudet saavat asumistukea.

Toimeentulotuen saajan työssäkäynnin helpottaminen

Toimeentulotukilain 11 §:n 4 momentti. Ehdotamme säännöksen muuttamista niin, että etuoikeutettujen ansiotulojen enimmäismäärä kuukaudessa nostetaan 30 %:iin ansiotuloista ja enintään 300 euroon.

Nykyisessä säännöksessä tuloina ei toimeentulotukilaissa mainittujen tulojen lisäksi oteta huomioon myöskään vähintään 20:tä prosenttia ansiotuloista. Ansiotuloja kuukaudessa voi kuitenkin olla enintään 150 euroa ilman, että toimeentulotuki pienenee. Säännös tuli voimaan 1.4.2005 lukien ja on säädetty väliaikaiseksi poikkeussäännökseksi (11 §:n 4 momentti, 49/2005).

Toimeentulotukilain mukaan pääsääntönä on, että tuloina toimeentulotukilaskelmassa otetaan huomioon henkilön ja perheenjäsenten käytettävissä olevat tulot (11 §:n 1 momentti).

Tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon vähäisiksi katsottavia ansiotuloja ja avustuksia eikä alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan (7 ja 7 c §:n nojalla) huomioon otettavat menot (11 §:n 2 momentti).

Tuloina ei myöskään oteta huomioon tuloja siltä osin, kuin ne vastaavat työmatkamenot ja muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja eikä äitiysavustuslain (477/1993) mukaista äitiysavustusta, kansaneläkelain (347/1956) mukaista eläkkeensaajien hoitotukea, vammaistukilain (124/1988) mukaista vammaistukea eikä lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969) mukaista lapsen hoitotukea. Tulolaskelman ulkopuolelle jäävät myös työttömyysturvalaissa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tarkoitettu ylläpitokorvaus sekä kuntoutusrahalain (611/1991) 24 a §:ssä tarkoitetut ylläpitokorvaus ja edellä 8 §:ssä tarkoitetut korvaukset ja tulot (11 §:n 2 momentti).

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

asumistukilain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 4 päivänä kesäkuuta 1975 annetun asumistukilain (408/1975) 15 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1185/2005, seuraavasti:

15 §

— — — — —
Jos 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asumistuen määrän tarkistaminen johtuu siitä, että

ruokakunnan jäsen, joka on työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettu työtön työnhakija, työllistyy, tulojen noususta johtuva tarkistus tehdään kuusi kuukautta myöhemmästä ajan-

kohdasta kuin se muutoin 3 momentin mukaan
tehtäisiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 _____.

2.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun toimeentulotukilain (1412/1997) 11 §:n 3 mo-
mentti, sellaisena kuin se on laissa 49/2005, seuraavasti:

11 §

Huomioon otettavat tulot

ansiotuloista, kuitenkin enintään 300 euroa kuu-
kaudessa.

Tuloina ei edellä 2 momentissa säädetyn li-
säksi oteta huomioon vähintään 30:tä prosenttia

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 _____.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 2007

Erkki Virtanen /vas
Annika Lapintie /vas
Martti Korhonen /vas
Veijo Puhjo /vas
Unto Valpas /vas
Jyrki Yrttiaho /vas
Matti Kauppila /vas

Matti Kangas /vas
Mikko Kuoppa /vas
Minna Sirnö /vas
Merja Kyllönen /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Pentti Tiusanen /vas